

ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΣΤΗΝ ΠΡΩΙΜΗ ΠΑΙΔΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

Απο τη Γέννηση ως τον Έκτο Χρόνο

ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΣΤΗΝ ΠΡΩΙΜΗ ΠΑΙΔΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

Απο τη Γέννηση ως τον Έκτο Χρόνο

Mary D. Sheridan

Αναθεωρημένη έκδοση από
Justine Howard και Dawn Alderson

Μετάφραση - Επιμέλεια

Βανέσσα Λουπέλλη

Λογοθεραπεύτρια-Ειδική Παιδαγωγός
MSc Neuroscience, Language
and Communication, UCL, London
MSc Ειδική Αγωγή
Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Βάλια Γαλυφιανάκη

Λογοθεραπεύτρια
MSc Clinical Communication Studies,
City University, London
Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Κοινωνικής Ψυχιατρικής
Ιατρική Σχολή, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Κωνσταντάρας
Ιατρικές Εκδόσεις

First published 2011
by Routledge
2 Park Square, Milton Park, Abingdon, Oxon, OX14 4RN

Simultaneously published in the USA and Canada
by Routledge
711 Third Avenue, New York, NY 10017

Routledge is an imprint of the Taylor & Francis Group, an informa business

© 1977, 2011 Mary D. Sheridan. Revised and updated by Justine Howard and Dawn Alderson
The right of Mary D. Sheridan, Justine Howard and Dawn Alderson to be identified as authors of this work has been asserted by them in accordance with sections 77 and 78 of the Copyright, Designs and Patents Act 1988.

Typeset in Sabon - by Keystroke, Station Road, Codsall, Wolverhampton

All rights reserved. No part of this book may be reprinted or reproduced or utilized in any form or by any electronic, mechanical, or other means, now known or hereafter invented, including photocopying and recording, or in any information storage or retrieval system, without permission in writing from the publishers.

British Library Cataloging in Publication Data

A catalogue record for this book is available from the British Library

Library of Congress Cataloging in Publication Data

Play in early childhood: from birth to six years /

Mary D. Sheridan. - 3rd ed., rev. and updated / by Justine Howard and Dawn Alderson.

p. ; cm.

Includes bibliographical references.

1. Play. I. Howard, Justine. II. Alderson, Dawn. III. Title.

[DNLM: 1. Play and Playthings. 2. Child Development. 3. Child, Preschool.

4. Infant. WS 105.5.PS]

HQ782.S532011 155.4'18-dc22 2010030194

ISBN13: 978-0-415-57789-2 (hbk) ISBN13: 978-0-415-57790-8 (pbk)

ISBN13: 978-0-203-83260-8 (ebk)

Τίτλος Πρωτοτύπου: **Play in early childhood: from birth to six years**, 3rd edition

Mary D. Sheridan. - 3rd ed., Αναθεωρημένη έκδοση από Justine Howard και Dawn Alderson.

"Authorised translation from the English language edition published by

Routledge, a member of the Taylor & Francis Group"

COPYRIGHT © 2014 ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΡΑΣ ΙΑΤΡΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΣΤΗΝ ΠΡΩΙΜΗ ΠΑΙΔΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

Απο τη Γέννηση ως τον Έκτο Χρόνο

ISBN: 978-960-6802-67-6

ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΡΑΣ ΙΑΤΡΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Μαυρομιχάλη 2-4

Αθήνα, 10679

Τηλ.: 210.3635343

Fax.: 210.3628173

e-mail: medbooks@hol.gr

info@konstadaras.gr

www.konstadaras.gr

Δημιουργικό: **A. ΜΕΪΜΑΡΟΓΛΟΥ** Εκτύπωση: **ΣΤ. ΚΟΤΣΑΤΟΣ & ΣΙΑ Ο.Ε.**

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή του παρόντος βιβλίου ή μέρους αυτού με οποιοδήποτε μέσο (φωτοτυπία, εκτύπωση, μικροφίλμ, ή άλλη μηχανική ή ηλεκτρονική μέθοδο), χωρίς την έγγραφη άδεια του εκδότη.

ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΣΤΗΝ ΠΡΩΙΜΗ ΠΑΙΔΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

Βασισμένο στην πρωτοπόρα δουλειά της Mary D. Sheridan, *Το Παιχνίδι στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία* είναι ένα κλασικό εισαγωγικό κείμενο στο παιχνίδι και στην ανάπτυξη, το οποίο αναφέρεται σε θέματα κλειδιά για όλους εκείνους που δουλεύουν με μικρής ηλικίας παιδιά. Ενημερωμένο και πλήρως τεκμηριωμένο για ένα σύγχρονο ακροατήριο, εξηγεί τόσο πώς αναπτύσσεται το παιχνίδι των παιδιών όσο και πώς τα ίδια εξελίσσονται μέσα από τη διαδικασία του παιχνιδιού.

Με πάνω από ογδόντα εικόνες και παρατηρήσεις του παιχνιδιού από τη γέννηση ως τον έκτο χρόνο, η νέα αυτή έκδοση παρουσιάζει την κλασσική και σύγχρονη βιβλιογραφία, καθιστώντας σαφείς τους δεσμούς μεταξύ του παιχνιδιού και όλων των τομέων ανάπτυξης των παιδιών. Περιλαμβάνει επίσης δραστηριότητες για την ενίσχυση της σκέψης και προτάσεις για επιπλέον αναζήτηση καθ' όλη τη διάρκεια της ανάγνωσής του. *Το Παιχνίδι στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία* μελετά:

- την εξέλιξη, την αξία και τα χαρακτηριστικά του παιχνιδιού,
- θέματα που σχετίζονται με την πολιτιστική κουλτούρα, τις αντιξοότητες και το φύλο,
- το παιχνίδι υπό ψυχαγωγική, θεραπευτική και εκπαιδευτική οπτική,
- το ρόλο των γονέων/φροντιστών και των επαγγελματιών στην υποστήριξη του παιχνιδιού.

Είναι κατάλληλο για εκείνους που είναι νέοι σε αυτό τον

τομέα ή τους πιο έμπειρους εργαζόμενους, που θέλουν ένα γρήγορο οδηγό αναφοράς. Αυτό το ευανάγνωστο βιβλίο ικανοποιεί τις ανάγκες τόσο των σπουδαστών όσο και των επαγγελματιών, καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα των υποβάθρων για την υγεία, την εκπαίδευση και την κοινωνική φροντίδα, συμπεριλαμβάνοντας επαγγελματίες με λίγων ετών εμπειρία, παιγνιοθεραπευτές, νοσηλευτές παιδιών, λογοθεραπευτές και κοινωνικούς λειτουργούς.

Η **Mary D. Sheridan** ήταν μια αναγνωρισμένη ερευνήτρια στο χώρο της εξέλιξης κατά την παιδική ηλικία και η συγγραφέας του *From Birth to Five Years* (Routledge, 2007).

Η **Justine Howard** είναι ψυχολόγος και ειδικός στο αναπτυξιακό και θεραπευτικό παιχνίδι. Είναι λέκτορας στο Swansea University όπου είναι υπεύθυνη για έναν αριθμό μαθημάτων σχετικά με το παιχνίδι και την ανάπτυξη των παιδιών.

Η **Dawn Alderson** είναι ανώτερη ακαδημαϊκός στο School of Human and Health στο Swansea University, όπου διδάσκει σε μεταπτυχιακά προγράμματα σε σχέση με το παιχνίδι και τη δημιουργικότητα.

Περιεχόμενα

Σχετικά με τους συγγραφείς	ix
Εισαγωγή	1
1 Θεωρίες σχετικά με το παιχνίδι	6
Ορισμός παιχνιδιού	6
Λειτουργίες παιχνιδιού	14
Τύποι παιχνιδιού	19
Περίληψη	29
Δώσε στον εαυτό σου λίγο χρόνο να σκεφτεί	29
Ωφέλιμη μελέτη	29
2 Παρατηρώντας την εξέλιξη του παιχνιδιού των παιδιών	30
Παρατηρήσεις της Sheridan:	
3 – 6 μήνες	31
6 – 12 μήνες	35
12 – 18 μήνες	40
18 – 24 μήνες	45
2 – 3 έτη	52
3 – 4 έτη	57
5 – 6 έτη	66
Περίληψη	69
Δώσε στον εαυτό σου λίγο χρόνο να σκεφτεί	70
Ωφέλιμη μελέτη	70

3	Περιγραφή συγκεκριμένων ακολουθιών παιχνιδιού	71
	Παιχνίδι με το κύπελλο	72
	Παιχνίδι με την καμπάνα	74
	Παιχνίδι με τα τουβλάκια	75
	Μουτζουρώματα	77
	Παιχνίδι στο μικρόκοσμο	79
4	Παραλλαγές του παιδικού παιχνιδιού	81
	Πολιτιστική κουλτούρα	81
	Φύλο	86
	Αντιξοότητες και μη τυπική συμπεριφορά	89
	Πρακτική ενσωμάτωσης κατά το παιχνίδι	93
	Περίληψη	97
	Δώσε στον εαυτό σου λίγο χρόνο να σκεφτεί	98
	Ωφέλιμη μελέτη	98
5	Παροχές για το παιχνίδι	99
	Παροχές για το παιχνίδι	99
	Παιχνίδι σε διαφορετικά θεματικά πλαίσια	106
	Ο ρόλος των επαγγελματιών παιχνιδιού	115
	Περίληψη	126
	Δώσε στον εαυτό σου λίγο χρόνο να σκεφτεί	127
	Ωφέλιμη μελέτη	127
	<i>Χρήσιμοι σύνδεσμοι (links) σχετικά με το παιχνίδι</i>	128
	<i>Βιβλιογραφία</i>	130
	<i>Παράρτημα</i>	137

Σχετικά με τις συγγραφείς

Η **Mary D. Sheridan** ήταν μια παιδίατρος που έχαιρε μεγάλης εκτίμησης από την κοινότητα, και μια εκπαιδευτρια στον τομέα της υγείας με περισσότερα από σαράντα χρόνια εμπειρίας στην υποστήριξη της υγείας και της ανάπτυξης των παιδιών. Η πρωτοπόρα δουλειά της, συμπεριλαμβανομένης και της εκτενούς τεκμηρίωσης σχετικά με την εξέλιξη των παιδιών, οδήγησε στη δημιουργία δυο κειμένων με μεγάλη σημασία και αποδοχή, το ***Children's Developmental Progress*** (1975) και το ***Spontaneous Play in Early Childhood*** (1977). Η διαχρονική αξία της δουλειάς της πιστοποιείται από τη συνεχή δημοτικότητα των ανανεωμένων εκδόσεων αυτών των κειμένων, τα οποία, καθώς είναι βασισμένα στις παρατηρήσεις αληθινών παιδιών σε πραγματικές περιστάσεις, συνεχίζουν να στηρίζουν τους γονείς και τους επαγγελματίες που εργάζονται σε διάφορα πλαίσια.

Η **Justine Howard** είναι ψυχολόγος και ειδικός στο αναπτυξιακό και θεραπευτικό παιχνίδι. Έχει ευρεία εμπειρία στην σχολική τάξη και έχει δουλέψει για πολλά χρόνια με παιδιά που είχαν επιπρόσθετες εκπαιδευτικές ανάγκες, πριν εκπαιδευτεί ως ψυχολόγος και στη συνέχεια ως ειδικός στο θεραπευτικό παιχνίδι. Ειδικεύεται στην αναπτυξιακή ψυχολογία και στην ψυχολογία της εκπαίδευσης. Η διδακτορική της διατριβή εστίασε στις αντιλήψεις των

ίδιων των παιδιών για το δικό τους παιχνίδι και από τότε έχει αφιερώσει πάνω από μια δεκαετία ερευνώντας αυτό τον τομέα. Ενδιαφέρεται ιδιαίτερος για το πώς το παιχνίδι συμβάλλει στην εξέλιξη και την ευημερία των παιδιών και η δουλειά της έχει οδηγήσει σε πολυάριθμες εκδόσεις των αποτελεσμάτων. Η Justine είναι η διευθύντρια προγράμματος του MA Developmental and Therapeutic Play στο Swansea University.

Η **Dawn Alderson** έχει θητεύσει στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και είναι ανώτερη ακαδημαϊκός στο Swansea University από το 2002. Έχει ασχοληθεί με την αρχική και ενδοϋπηρεσιακή κατάρτιση των εκπαιδευτικών και σήμερα διδάσκει σε προπτυχιακά και μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών στο School of Human and Health Science. Είναι κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών εστιασμένου στη μεταγνώση στα πρώιμα χρόνια. Πιο πρόσφατα, η Dawn έχει ασχοληθεί με την έρευνα και την εργασία στον ιδιωτικό τομέα σχετικά με το παιχνίδι, την υγεία του παιδιού και τη δημιουργικότητα κατά την εκπαίδευση. Βρίσκεται στο τελευταίο στάδιο ολοκλήρωσης της διδακτορικής της διατριβής στην εκπαίδευση σχετικά με τη δημιουργική συνεργασία μεταξύ παιδιών ηλικίας των τελευταίων τάξεων του Δημοτικού σχολείου στην Ουαλία.

Εισαγωγή

Στον πρόλογό του στην πρωτότυπη έκδοση αυτού του βιβλίου – της Mary Sheridan το *Spontaneous Play in Early Childhood* (1977) – ο καθηγητής Jack Tizard περιγράφει πώς την εποχή συγγραφής του από τη Sheridan, οι υπηρεσίες που ασχολούνταν με τις πνευματικές, φυσικές και κοινωνικές ανάγκες των παιδιών, στηρίχτηκαν στη γνώση σχετικά με τη φύση της ανάπτυξης του παιδιού. Οι παρατηρήσεις της Sheridan για το αυθόρμητο παιχνίδι ήταν ανεκτίμητες, αφού παρείχαν στους επαγγελματίες μια ιδέα για την ανάπτυξη του «αληθινού παιδιού σε πραγματικές περιστάσεις», επιτρέποντας έτσι στον αναγνώστη να εμπλουτίσει τις θεωρητικές γνώσεις του και να επικυρώσει τις δικές του προσωπικές εμπειρίες.

Το παιχνίδι αναγνωρίζεται στο άρθρο 31 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (Ηνωμένα Έθνη, 1989). Μια αυξανόμενη βάση αποδεικτικών στοιχείων ως προς την αξία του παιχνιδιού για την ανάπτυξη, την υγεία και την ευημερία του παιδιού έχει συμβάλει σε κυβερνητικές πολιτικές που αποσκοπούν να εξασφαλίσουν ότι όλα τα παιδιά έχουν πρόσβαση σε κατάλληλες εμπειρίες παιχνιδιού. Υπάρχουν πρωτοβουλίες οι οποίες ευνοούν τη δημιουργία ευκαιριών για ψυχαγωγικό παιχνίδι, αθλήματα και δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου, καθώς το παιχνίδι είναι ζωτικής σημασίας στο σχολικό

6 εβδομάδων. Οι φροντιστές είναι συνήθως οι πρώτοι που παίζουν με τα παιδιά και η ζωντανή ανταλλαγή μεταξύ τους περιλαμβάνει τη βλεμματική επαφή, το άκουσμα, τη φώνηση και τις κινήσεις του σώματος.

10 εβδομάδων. Το μωρό μπορεί να πιάσει και να σφίξει τη μπάρα και να επικεντρωθεί σε μια χρωματιστή μπάλα, αλλά δεν είναι ακόμη σε θέση να συντονίσει το χέρι και τα μάτια.

12 εβδομάδων. Ξαπλωμένο στο μπροστινό μέρος του και ξύνοντας το τραπεζομάντηλο, απολαμβάνει την ταυτόχρονη οπτική επαφή με τον ήχο.

3 μηνών. Με το κεφάλι και την πλάτη να είναι καλά στηριγμένα, το μωρό δείχνει καλό συντονισμό χεριού-ματιού παίζοντας με τα δάχτυλά του.

Ο συντονισμός χεριού-ματιού εμφανίζεται περίπου στην ηλικία των 10-12 εβδομάδων, όταν ένα παιδί, που βρίσκεται

μότητα των πραγμάτων. Όταν ένα παιχνίδι πέφτει από το χέρι του, εκτός κι αν είναι εντός του εύρους της όρασής του, παύει να υπάρχει.

4 ½ μηνών. Με συνεπή συντονισμό χεριού-ματιού, το μωρό κρατά το λαστιχένιο δακτύλιο για τα δόντια στα χέρια του, ανοίγοντας και κλείνοντας τα εναλλάξ.

5 ½ μηνών. Το μωρό ανακαλύπτει τα πόδια του, απλώνεται για να τα φτάσει, επιδεικνύοντας συντονισμό μεταξύ ποδιού, χεριού και ματιού.

6 μηνών. Επιδεικνύοντας μεγάλη συγκέντρωση, το μωρό χειρίζεται με χαρακτηριστικό για την ηλικία του τρόπο ένα τουβλάκι χρησιμοποιώντας τα δυο του χέρια.

6 μηνών. Το παιδί αρπάζει και με τα δυο του χέρια ένα κουδούνι, το μεταθέτει στο ένα του χέρι και το φέρνει στο στόμα.

έχει πρώτα μάθει την βασική διάκριση του «εαυτού» και «μη εαυτού», στη συνέχεια τη διάκριση του «εγώ» - «εσύ» και τέλος τη διάκριση του «εμείς» - «αυτοί», η οποία είναι θεμελιώδης για την κοινωνική επικοινωνία. Μέρος αυτής της μάθησης εξαρτάται από την αντίληψη του τι «είναι δικό μου» και τι «δεν είναι δικό μου», αλλά και του τι «είναι δικό σου» και τι «δικό τους».

12 μηνών. Δείχνει μια ασαφή αντίληψη της χρήσης των αντικειμένων έξω από τον εαυτό.

12 μηνών. Το ενδιαφέρον για τα βιβλία ενθαρρύνεται σε μεγάλο βαθμό από το φροντιστή.

12 μηνών. Δεν μπορεί ακόμη να κατονομάσει αυτά τα αντικείμενα, είναι όμως σε θέση να επιδείξει τη χρήση τους σε σχέση με τον εαυτό.

13 μηνών. Η κούκλα προκαλεί δείξιμο επιθυμίας και δυνατή φώνηση.

15 μηνών. Τώρα πια κατανοεί πλήρως τις λειτουργίες μιας χτένας και εκφέρει μια αναγνωρίσιμη μορφή της λέξης.

21 μηνών. Οι απαρχές ενός σαφώς αναπαραστατικού παιχνιδιού με παιχνίδια μινιατούρες.

1¹/₄ - 2¹/₄ ετών. Παράλληλο παιχνίδι χρησιμοποιώντας μουσικά όργανα σε ένα βρεφονηπιακό σταθμό.

2 ¹/₂ ετών. Η τσάντα προσφέρει ατελείωτες ευκαιρίες για εξερεύνηση, χειρισμούς και μίμηση.

2 ¹/₂ ετών. Το πέρασμα χαντρών σε νήμα διατηρεί το ενδιαφέρον του παιδιού τώρα που τα δάχτυλά του έχουν αναπτύξει επαρκώς τη δεξιότητα.

Σταθερά ευνοϊκή, αλλά όχι αγχωτική, ενθάρρυνση από τον ενήλικα για συμμετοχή σε κάθε είδους αυθόρμητο παιχνίδι είναι απαραίτητη όχι μόνο για την ευχαρίστηση, αλλά και για τη βασική μάθηση των παιδιών ηλικίας μεταξύ ενός και 2 ετών. Μέσω της χρήσης των παιχνιδιών, ανακαλύπτουν

νίξεσθαι. Η προσωπική κλίση του παιδιού στον αθλητισμό, οι χειροτεχνίες και οι δημιουργικές τέχνες γίνονται όλο και πιο εμφανείς ανάμεσα στις επιλογές του παιδιού για τον ελεύθερό του χρόνο. Η επιλογή συντροφών στο παιχνίδι και τα παιχνίδια που παίζουν, είτε στο σπίτι, είτε σε παιδικές χαρές με ειδικό εξοπλισμό, είτε σε αλάνες και δρόμους χωρίς καθόλου εξοπλισμό εκτός από τα τραγούδια και τις τελετουργίες μακρόχρονων άγραφων παραδόσεων, συνδυάζονται με ζωηρούς σύγχρονους αυτοσχεδιασμούς.

3 ½ και 5 ετών. Συνεργατική δραστηριότητα παιχνιδιού στην τσουλήθρα.

4 ετών. Περίτεχνο κτίριο με μεγάλα ξύλινα τουβλάκια, που συνεπάγεται σημαντικό μελλοντικό σχεδιασμό και κατασκευή με ακρίβεια.

5 ετών. Παιδί σε μια τσουλήθρα.

5 ετών. Γυμναστική στην τσουλήθρα, η οποία περιλαμβάνει κατάλληλες λεκτικές οδηγίες στην κούκλα.

Παιχνίδι στο μικρόκοσμο

15 μηνών. Το παιδί βλέπει τα παιχνίδια μινιατούρες ως μικρά αντικείμενα, που απλώς τα χειριζόμαστε και τα τοποθετούμε μέσα και έξω από ένα όρθιο κουτί σαν δοχείο.

18 μηνών. Τα παιχνίδια μινιατούρες είναι αντικείμενα για παιχνίδι «δώσε-πάρε» με τον φροντιστή. Ο φροντιστής κατονομάζει παιχνίδια και το παιδί επαναλαμβάνει το όνομα, αλλά ακόμα δεν αντιλαμβάνεται ότι τα παιχνίδια αντιπροσωπεύουν πραγματικά αντικείμενα.

2 ½ ετών. Το παιδί γνωρίζει ότι τα παιχνίδια είναι αντιπροσωπευτικά των πραγματικών, αλλά προτιμά να τα συγκεντρώνει σε μικρότερες, χωριστές ομάδες έξω από το σπίτι της κούκλας.

3 ½ ετών. Το παιδί παίζει με τις μινιατούρες μέσα σε ένα δωμάτιο του κουκλόσπιτου, συνεχίζοντας ένα μακρύ, φωναχτό μονόλογο, που τον ακούν με ευχαρίστηση εκείνο και η κούκλα του.